

ОПОЗНАЙ ГОРАТА НА ВРАЧАНСКИЯ БАЛКАН (С GPS И ПО КАРТА)

1. Гората е една от основните екосистеми на планетата. Горите са местообитание на редица организми и имат решаващо значение за биоразнообразието. Те имат огромно значение и за оставянето на екосистемни блага и услуги, като осигуряват гървен материал, защита срещу ерозия на почвата и наводнения, улавяне на въглерода, регулиране на климата и имат голяма рекреационна и културна стойност. Според последните проучвания гърветата поглъщат близо една пета от гължащите се на човешката дейност емисии въглероден диоксид в атмосферата.

2. Около 80-90% от територията на Европа е била покрита с гъсти гори преди 10 000 г. В Европа те значително намаляват от Индустриалната революция насам. Днес покриват около 33% от площта на континента. Обезлесяването се дължи изключително на пряката човешката дейност, свързана с добив на гървен материал за отопление, строителство, корабостроене, минна дейност и др., с разчистването на горски площи за целите на земеделието и селското стопанство. Свързано е и по косвен начин с антропогенното въздействие заради замърсяване на въздух, почви и води, заради промените в климата и т.н.

3. Горите в България заемат 30,16% от територията на страната и тяхната средна възраст е 42 г. Те са местообитание от международно значение, убежище за 43 световно застрашени вида растения и животни. Най-разпространените горско-гървесни съобщества включват представители на обикновения бук (*Fagus sylvatica*), цера (*Quercus cerris*), благуна (*Quercus frainetto*), горуна (*Quercus dalechampii*), белия бор (*Pinus sylvestris*), смърча (*Picea abies*), елата (*Abies alba*), черния бор (*Pinus nigra*) и др.

4. В ПП „Врачански Балкан„ има естествени и изкуствени гървесни и храстови съобщества. Горските екосистеми са обособени вертикално в два пояса – на гърбовите гори и на буковите гори.

5. Съобществата на косматия гърб са елемент на коренната растителност и са един от най-ксерофитните типове гървесни съобщества в границите на Парка, т.е. издържат на засушавания. Обитават склонове с югоизточно и южно изложение в по-ниските части на гърбовия пояс. Чистите и смесените букови гори са най-запазените, част от тях имат семенен произход и възраст над 100 г.

6. В горите са намерили убежище близо 500 вида висши растения. Тук се срещат редица световно застрашени птици и бозайници – вълк, благороден елен, бухал, горска ушата сова, малък и голям ястреб, редките Бехщайнов нощник и широкоух прилеп.

7. Вековните гори са последните кътчета дива природа, където можем да наблюдаваме всички фази от развитието на естествените гори - зараждането на младата гора сред останките на паднали величествени дървета, борбата за оцеляване на конкуриращите се за вода и светлина зрели дървета, както и бавното отмиране на най-старите, достигнали предела на своята възраст, без да бъдат отсечени.

Старите, стоящите мъртви или умиращи дървета, повалените стъбла и клони формират местообитания, осигуряват подслон и храна за птици, прилепи и други бозайници и са особено важни за едва забележимите горски видове, като насекоми, гъби и лишей. Понякога, обаче, могат и да създават проблеми - ако в тях се развиват вредители, например.

8. Всяка гора има хранителна структура. Организмите в горската екосистема имат специфични хранителни взаимоотношения: едни от тях синтезират органична от неорганична материя, други използват първите за храна, а трети, след смъртта на двете групи, разграждат мъртвата органична до неорганична материя. Така се образуват трофичните нива на продуцентите, консументите (обикновено са две или три, рядко повече) и редуцентите.

9. Всяка гора има пространствена структура. Вертикалната (етажна) структура е подчинена на няколко екологични фактора – светлина, почва, вода. Всяка фитоценоза се характеризира с различен брой етажи: на мъхове и лишей, на треви, на храсти, на дървета. Етажното разпределение има йерархичен характер – доминиращите видове са най-високо. В буковата гора например високите корони на дърветата образуват първият етаж. Ниските дървета и храсти съставят вторият. Под тях се намира етажът на тревистите растения. Може да се открие и четвърти на повърхността на почвата, където се намират мъхове, гъби, водорасли по влажните места и др.

